

EUROPOS
KOMISIJA

Strasbūras, 15.7.2014
COM(2014) 469 final

ŽALIOJI KNYGA

**Tradicinė europiečių praktinė patirtis turi būti panaudota kuo vaisingiau. Galimybė
geografinės nuorodos apsaugą taikyti ir ne žemės ūkio produktams**

Tekstas svarbus EEE

ŽALIOJI KNYGA

Tradicinė europiečių praktinė patirtis turi būti panaudota kuo vaisingiau. Galimybė geografinės nuorodos apsaugą taikyti ir ne žemės ūkio produktams

Turinys

Ižanga	4
I. Visapusiškas geografinių nuorodų panaudojimas. Kokią naudą būtų galima gauti geografinės nuorodos apsaugą pradėjus taikyti ne žemės ūkio produktams?	6
1. Geografinės nuorodos Europos Sąjungoje. Dabartinė padėtis	6
1.1 Kas yra geografinė nuoroda (GN)?	6
1.2 GN apsaugos teisinė sistema	6
1.2.1 Tarptautinė teisinė sistema	6
1.2.2 Teisinė sistema Europos Sąjungoje	7
1.2.2.1 Bendra tik žemės ūkio ir maisto produktams ES lygmeniu taikoma apsauga	7
1.2.2.2 Ne žemės ūkio produktams taikomų nacionalinių teisės sistemų skirtingumas.....	8
2. Ekonominė, socialinė ir kultūrinė nauda, kurią galima gauti ne žemės ūkio produktams nustatčius ES lygmens GN apsaugą	8
2.1 Ekonominis ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų potencialas	8
2.2 Nauda vartotojui	9
2.3 ES tarptautinių pastangų siekiant stiprinti geografinių nuorodų apsaugą rėmimas	10
2.4 Europos tradicijų, praktinės patirties, kultūrų raiškos įvairovės ir kultūros paveldo saugojimas ir puoselėjimas.....	11
3. Klausimai ir problemos siekiant, kad ne žemės ūkio produktai atitiktų geografinių nuorodų apsaugos reikalavimus.....	11
4. Alternatyvos ES suderintai apsaugai	12
II. GN apsaugos ES lygmeniu galimybės.....	14
1. Apsaugos tikslai ir kriterijai	14
1.1 Ženklavimo tipai: pavadinimai ir simboliai	14
1.2 Kurioms nuorodoms neturėtų būti taikoma GN apsauga?	15
2. Kam reikėtų taikyti GN apsaugą? Ar laikytis kompleksinio (horizontaliojo), ar sektoriaus modelio?	16

3. Produkto ir teritorijos sąsaja.....	16
3.1 Kokia stipri turi būti sąsaja su teritorija?	16
3.2 Kokybė ir produkto specifikacija	17
3.3 Su produktu susijusi reputacija	18
4. Apsaugos stiprinimo būdai.....	18
4.1 Nacionalinių teisės aktų suderinimas	18
4.2 Vienos visą ES apimančios sistemos sukūrimas	19
5. Registravimas.....	19
5.1 Nacionalinės administracijos vaidmuo ES registracijos sistemoje	20
5.2 ES registro administravimas.....	20
5.3 Proceso sudėtis	21
5.3.1 Pareiškėjai	21
5.3.2 Prieštaravimas registruoti GN	21
5.3.3 Rinkliavos.....	22
6. Apsaugos mastas	22
6.1 Suteikiamos apsaugos lygis.....	22
6.2 Stebėjimas ir GN teisių gynimas	23
6.3 Ne žemės ūkio produktų GN apsaugos trukmė	23
7. Po registracijos	24
7.1 Apsaugos panaikinimas.....	24
7.2 Galimas GN ir prekės ženklų konfliktas	24
Išvada	25

Ižanga

Nūdienos globalizuotame pasaulyje vartotojui siūloma produktų įvairovė beveik neribota. Norint pasirinkimą pagrįsti informacija, vartotojams reikia surinkti ir palyginti informaciją apie vis daugiau prekių kainą ir savybes. Produkto kaina ir pagrindinės savybės gali būti ne vieninteliai lemiami veiksniai. Vartotojai taip pat ieško būdų, kaip nustatyti autentiškus, originalius kokybiškus produktus ir tikisi, kad reklamuojama kokybė ir ypatingi požymiai užtikrins jų vertinamas ypatybes, už kurias jie yra pasirengę mokėti didesnę kainą.

Siekiant šio tikslo, su produktais susijusi reputacija ir (arba) kokybės požymiai dėl ypatingos jų kilmės gali būti apibendrintai išreikšti produktą apibūdinančia „geografinė nuoroda“. Geografinės nuorodos (GN) yra žymos, kurios rodo, kad prekių kilmė yra šalis, regionas arba vietovė, kurioje tam tikras produkto požymis, reputacija ar kita savybė iš esmės priskirtina jo geografinėi kilmei, pavyzdžiui, *Bordeaux* (vynas), *Vetro di Murano* (stiklas) arba *Prosciutto di Parma* (kumpis).

Geografinės nuorodos yra akivaizdžiai susijusios su žemės ūkio ir maisto produktais, vynais ir kitais alkoholiniais gėrimais, nes jų savybės tiesiogiai nulemia arba dirvožemis ar klimatas (pvz., vynu), arba gamtos veiksnių ir regione taikomų tradicinių perdirbimo metodų derinys (pvz., *Bayerisches Bier*). Vis dėlto geografinės nuorodos naudojamos ne tik žemės ūkio produktams. Geografinėmis nuorodomis taip pat gali pabrėžiamos specifinės produkto savybės, kurias lemia žmogiškieji veiksniai produkto kilmės vietoje, tokie kaip konkretūs gamybiniai gebėjimai ir tradicijos. Tai pasakytina, pavyzdžiui, apie amatininkų dirbinius, kurie paprastai gaminami rankomis naudojant vietos gamtinius išteklius ir paprastai glaudžiai susiję su vietos bendruomenių tradicijomis.

Europos Sąjungoje (ES) apstu tokių autentiškų ne žemės ūkio produktų, gaminamų taikant tradicines žinias ir gamybos metodus, kurių šaknys dažnai veda į konkrečios geografinės vietovės kultūrinį ir socialinį paveldą, pavyzdžiui, *Český křišťál* (Bohemijos krištolas), Škotijos tartanai, *Marmo di Carrara* (marmuras) arba *Meissner Porzellan* (porcelianas). Visi šie produktai yra Europos tradicinių žinių ir įgūdžių dalis, todėl jie svarbūs jos kultūros paveldui ir prisideda prie kultūrinės ir kūrybinės ekonomikos. Juose taip pat slypi didelis ekonominis potencialas, su sąlyga, kad jis bus tinkamai panaudojimas. Inovacijų ir technologijų pažanga mums padeda vaisingiausiai panaudoti vietos kompetenciją ir paveldą.

ES privalo laikytis geografinių nuorodų apsaugos, nurodytos Sutartyje dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS), kuri taikoma visoms 159 Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) narėms ir apima tiek žemės ūkio, tiek ir ne žemės ūkio produktus. Visose PPO valstybėse narėse geografinės nuorodos turi būti apsaugotos, kad visuomenė nebūtų klaidinama dėl prekių kilmės ir kad būtų užkirstas kelias nesąžiningai konkurencijai. Siekiant šio tikslo PPO nariams leidžiama naudoti skirtingas teisinės priemones. Kai kurios PPO narės, įskaitant 15 ES valstybių narių, yra priėmusios *sui generis* teisės aktus dėl ne žemės ūkio produktų GN apsaugos.

ES lygmeniu bendra GN apsauga šiuo metu taikoma vynams, spiritiniams gėrimams, aromatintiems vynams ir žemės ūkio bei maisto produktams. ES lygmeniu šiuo metu nėra suderintos ar bendros ne žemės ūkio produktų GN apsaugos. Vietoj to, taikomi nacionaliniai teisės aktai, todėl skirtingose Europos vietose taikoma skirtingo lygio teisinė apsauga. Ne žemės ūkio produktų gamintojai, kurie nori apsaugoti GN visoje ES, turi užsitikrinti atskirą apsaugą kiekvienoje valstybėje narėje. Aišku, kad tai neatitinka vidaus rinkos tikslų.

Komisija šią problemą nustatė 2011 m. komunikate „Intelektinės nuosavybės teisių bendroji rinka“¹ ir pasiūlė nuodugniai išnagrinėti galiojančius ne žemės ūkio produktų GN apsaugos valstybėse narėse teisės aktus ir galimą jų poveikį vidaus rinkai.

Tolesnis žingsnis – 2012 m. užsakytas tyrimas „*Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the Internal Market*“ (Ne žemės ūkio produktų GN apsaugos vidaus rinkoje tyrimas, toliau – tyrimas)². Tyrime, kurį Komisija paskelbė 2013 m. kovo mėn., laikomasi nuomonės, kad esamų teisinių priemonių, kuriomis gali naudotis gamintojai nacionaliniu ir Europos lygmeniu, nepakanka. 2013 m. balandžio 22 d. Komisija surengė viešąją svarstymą, kad būtų aptarti tyrimo rezultatai ir visapusiškai padiskutuota apie poreikį ES lygmeniu efektyviau saugoti ne žemės ūkio produktų GN. Daugelis dalyvavusių suinteresuotųjų šalių pritarė tyrime išreikštam raginimui ES lygmeniu geriau apsaugoti ne žemės ūkio produktų GN.

Atsižvelgdama į tyrimo rezultatus ir viešojo svarstymo rezultatus, Komisija nusprendė tęsti tiriamąjį darbą ir paskelbė šia žaliają knygą. Ja siekiama kuo plačiau konsultuotis su visomis suinteresuotosiomis šalimis dėl to, ar Europos Sąjungoje reikia didinti ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsaugą, ir, jei taip, kokį modelį reikėtų pasirinkti. Visos suinteresuotosios šalys kviečiamos pateikti pastabas dėl šioje žaliojoje knygoje iškeltų problemų ir atsakyti į konkrečius joje pateiktus klausimus. Komisija atsižvelgs į šių konsultacijų rezultatus spręsdama, ar ES lygmeniu reikia imtis tolesnių veiksmų.

¹ http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/ipr_strategy/COM_2011_287_en.pdf.

² Tyrimas atliktas iki Kroatijos stojimo į Europos Sąjungą, ir ta valstybė jame neaptariama.

I. Visapusiškas geografinių nuorodų panaudojimas. Kokią naudą būtų galima gauti geografinės nuorodos apsaugą pradėjus taikyti ne žemės ūkio produktams?

1. Geografinės nuorodos Europos Sąjungoje. Dabartinė padėtis

1.1 Kas yra geografinė nuoroda (GN)?

Geografinė nuoroda yra ženklas, paprastai pavadinimas, naudojamas prekėms, kurių geografinė kilmė ypatinga ir kurios turi požymių, savybių ar reputaciją, kuriuos iš esmės reikia priskirti tai kilmės vietai. Paprastai geografinė nuoroda apima prekių kilmės vietos pavadinimą arba yra iš jo sudaryta. Tą pavadinimą gali kolektyviai naudoti visos atitinkamos vietos įmonės, kurios gamina atitinkamą produktą nustatytu būdu. *Champagne* (šampanas) ir *Prosciutto di Parma* – tai tik pora pasaulyje garsių geografinių nuorodų.

Geografinės nuorodos, kaip intelektinės nuosavybės teisės, apsaugos tikslas – užtikrinti sąžiningą konkurenciją gamintojams ir suteikti vartotojui patikimą informaciją apie produkto gamybos vietą ir (arba) metodą ir kokybę³. Geografinių nuorodų teikiama apsauga padeda išsaugoti tradicinius ir aukštos kokybės produktus ir su jais susijusią praktinę patirtį bei darbo vietas. Todėl geografinių nuorodų apsauga reiškia mažų ir vidutinių įmonių (MVI) ir gamintojų apsaugą. Geografinės nuorodos pabrėžia ryšį tarp žmogaus veiklos, kultūros, krašto ir išteklių, padeda saugoti nematerialųjį turtą, tokį kaip reputacija ir kokybės standartai.

Geografinių nuorodų apsauga taip pat skatina investuoti į naujas technologijas ir inovacijas siekiant apsaugoti aukštą produktų kokybę ir kartu išlaikyti konkurencingumą.

Geografinės nuorodos turi ypatingų savybių, kuriomis jos skiriasi nuo kitų intelektinės nuosavybės teisių: paprastai jos nėra kurio nors vieno subjekto nuosavybė, kaip dažniausiai būna prekės ženklų ar patentų atveju. Geografinės nuorodos priklauso visai bendruomenei, t. y. visiems gamintojams, kurių produktų kilmė yra apibrėžta geografinė vieta ir kurių produktai atitinka geografinę nuorodai nustatytas specifikacijas.

1.2 GN apsaugos teisinė sistema

1.2.1 Tarptautinė teisinė sistema

Nemažai Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) administruojamų sutarčių numatyta geografinių nuorodų apsauga, visų pirma 1883 m. Paryžiaus konvencijoje dėl pramoninės nuosavybės saugojimo⁴ ir Lisabonos susitarime dėl kilmės vietos pavadinimų

³ Kaip ir visų kitų produktų atveju, produktas su geografinės nuorodos pavadinimu turi atitikti europinę esminių reikalavimų sistemą ir gaminių saugos reikalavimus, kuriais užtikrinamas tinkamas vidaus rinkos veikimas, gaminių sauga žmonėms ir tam tikrų kitų viešųjų interesų, pavyzdžiui, aplinkos apsaugos ar energijos vartojimo efektyvumo, laikymasis.

⁴ Paryžiaus konvencijoje daroma bendra nuoroda į „kilmės vietos pavadinimus“ ir „kilmės vietos nuorodą“, kaip pramoninės nuosavybės objektus, bet šios sąvokos neapibrėžiamos. Šios konvencijos šalimis yra visos ES valstybės narės.

apsaugos ir jų tarptautinio registravimo⁵. Be to, TRIPS 22–24 straipsniais reglamentuojama tarptautinė geografinių nuorodų apsauga Pasaulio prekybos organizacijoje⁶.

Šie tarptautiniai susitarimai sudaro sąlygas GN apsaugą taikyti visų tipų (tiek žemės ūkio, tiek ne žemės ūkio) produktams. Tačiau jie smarkiai skiriasi apibrėžtimis, taikymo sritimi, su tuo susijusiomis vykdymo užtikrinimo priemonėmis ir kitais GN apsaugos aspektais.

1.2.2 Teisinė sistema Europos Sąjungoje

Europoje galima apsaugoti ir žemės ūkio, ir ne žemės ūkio produktus. Žemės ūkio produktams ir maisto produktams (vynams, spiritiniams gėrimams) gali būti taikoma bendra apsauga, teikiama išimtinai ES lygmeniu. Ne žemės ūkio produktai yra saugomi tik nacionaliniu ir (arba) regioniniu lygmeniu taikant įvairias nacionalines teises sistemas.

1.2.2.1 Bendra tik žemės ūkio ir maisto produktams ES lygmeniu taikoma apsauga

ES lygmeniu bendra GN apsauga nustatyta vynams (1970 m.), spiritiniams gėrimams (1989 m.), aromatintiems vynams (1991 m.) ir kitiems žemės ūkio ir maisto produktams (1992 m.). Pagrindinis šių sistemų tikslas – skatinti kokybę, įvairovę ir vertės kūrimą maisto grandinėje, išsaugoti tradicines gamybos paslaptis sektoriuje ir skatinti verslų įvairovę ir užimtumą kaimo vietovėse. Taikant šias sistemas, produktų, kurių pavadinimai saugomi, pavadinimams taikyta plataus masto bendra apsauga visoje ES su vienkartinė paraiškos dėl apsaugos procedūra. 2014 m. balandžio mėn. pabaigoje ES lygmeniu buvo registruoti 336 spiritinių gėrimų, 1577 vynų ir 1184 maisto ir žemės ūkio produktų pavadinimai. 2010 m. ES produktų su geografinėmis nuorodomis pardavimo vertė siekė 54,3 mlrd. EUR, įskaitant 11,5 mlrd. EUR vertės eksportą (15 % ES maisto ir gėrimų pramonės eksporto).

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas patvirtino, kad geografinė nuoroda yra intelektinės nuosavybės teisė.⁷ GN apsaugoti skirta ES sistema yra išimtinė, neleidžianti valstybėms narėms kurti atskirų, lygiagrečių nacionalinių ar regioninių schemų (kaip yra, pavyzdžiui, prekių ženklų atveju)⁸. Nacionalinės sistemos veikia tam, kad būtų reguliuojamas pirmas ES GN registravimo paraiškų teikimo proceso etapas ir užtikrinamas administracinis vykdymo užtikrinimas (t. y. oficialiai tikrinant, ar laikomasi gamintojų nustatytų produkto specifikacijų, ir stebint GN naudojimą rinkoje)⁹.

⁵ Lisabonos susitarimo šalys yra dešimt valstybių narių. Jį ratifikavo septynios ES valstybės narės: Bulgarija, Čekija, Prancūzija, Vengrija, Italija, Portugalija ir Slovakija. Trys valstybės narės pasirašė, bet neratifikavo: Ispanija, Graikija ir Rumunija.

⁶ TRIPS 22 straipsnyje nustatyta GN apibrėžtis ir pateiktas bendras įpareigojimas PPO nariams suteikti apsaugą nuo klaidinančio GN naudojimo ir nuo naudojimo, kuris yra nesąžiningos konkurencijos veiksmas. Jame taip pat reikalaujama, kad šalys atsisakytų registruoti arba pripažinti negaliojančią registraciją prekės ženklo, kuriame yra arba kurį sudaro geografinė nuoroda prekių, kilusių ne iš nurodytos teritorijos, jeigu tokių prekių prekės ženklo nuorodos klaidina visuomenę dėl tikrosios jų kilmės vietos. TRIPS 23 straipsniu suteikiamas aukštesnis vynų ir spiritinių gėrimų GN apsaugos lygis. Tačiau 23 straipsnio 1 dalyje nustatomas standartas – absoliuti apsauga, pagal kurią šalys įpareigojamos neleisti registruoti geografinės nuorodos žymėti vynams arba spiritiniams gėrimams, kurių kilmės vieta nėra atitinkama geografinė vieta, net jei nurodyta ir tikroji prekių kilmė arba geografinė nuoroda yra išversta į kitą kalbą arba lydimas tokių žodžių kaip „rūšies“, „tipo“, „stiliaus“, „imitacija“. Vynų ir spiritinių gėrimų GN geografinės nuorodos turi būti saugomos, net jei piktnaudžiavimas GN pavadinimu vartotojų nesuklaidintų.

⁷ Žr. C-3/91, *Turrón de Jijona*, 37 punktą, arba *Prosciutto di Parma*, C-108/01, 64 punktą.

⁸ Žr. C-478/07, *Budějovický Budvar*, 114 punktą.

⁹ Žr. Byla C-35/13, *Felino*, 28 punktą.

ES žemės ūkio produktų GN apsaugos sistema paprastai laikoma sėkmės istorija, kaip rodo neseniai atliktas tyrimas, kurį užsakė Europos Komisija¹⁰. Ji jau davė apčiuopiamos naudos vartotojams ir gamintojams: vartotojams teikiama išsamesnė informacija ir garantuojama kokybė, gamintojų pelno maržos tapo stabilesnės, pagerėjo matomumas (dažnai dėl dalyvavimo prekybos mugėse), atsivėrė naujos vidaus ir (arba) eksporto rinkos, pagerėjo galimybės pasinaudoti skatinimo fondais ir investicijų pagalba gamintojams. GN apsauga taip pat padeda išlaikyti vietos infrastruktūrą ir užimtumą, visų pirma skurdesnėse vietovėse, taigi ji neša nauda visai visuomenei.

1.2.2.2 Ne žemės ūkio produktams taikomų nacionalinių teisės sistemų skirtingumas

Valstybių narių teisės aktai dėl ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsaugos dar nėra suderinti. Todėl atitinkamos nacionalinės sistemos labai skiriasi, nelygu valstybė narė. Labai skiriasi apibrėžtys, registracijos procedūros ir išlaidos, apsaugos taikymo sritis ir vykdymo užtikrinimo priemonės. Todėl ne žemės ūkio produktams su geografinėmis nuorodomis taikoma skirtingo lygio apsauga (nelygu jų gamybos šalis). Ji pagrįsta bazine apsauga, nustatyta TRIPS.

Visose valstybėse narėse ne žemės ūkio produktams taikomi teisės aktai dėl nesąžiningos konkurencijos ir vartotojų klaidinimo. Jiems galioja ir prekės ženklų teisė, kuri taip pat gali užtikrinti tam tikro lygio apsaugą. GN apsaugą užtikrinančios *sui generis* sistemos šiuo metu veikia penkiolikoje valstybių narių¹¹. Šie teisės aktai yra įvairių formų: nuo regioninių ar nacionalinių taisyklių dėl konkrečių amatų (pvz., keramikos) iki specialių teisės aktų dėl tam tikrų produktų (pvz., Zolingenio peilių) arba regioninių ar nacionalinių teisės aktų, kuriais saugomi visi ne žemės ūkio produktai su geografine nuoroda¹².

Klausimas:

1. Privalumu ar trūkumu laikote tai, kad apsaugos priemonės, kuriomis saugomos ne žemės ūkio produktų geografinės nuorodos skirtingose ES valstybėse narėse, yra nevienodos ir kad skiriasi ir jų lygiai? Prašom paaiškinti kodėl.

2. Ekonominė, socialinė ir kultūrinė nauda, kurią galima gauti ne žemės ūkio produktams nustačius ES lygmens GN apsaugą

2.1 Ekonominis ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų potencialas

Panašu, kad suderinta ES GN sistema ne žemės ūkio produktų gamintojams būtų naudinga dviem aspektais. Visoje ES veikiančiomis kokybės ir kilmės garantijomis padidinus gamintojų produktų išskirtinumą ir patrauklumą galėtų padidėti pardavimo apimtys¹³, ir visoje

¹⁰ Tyrimas „*Value of production of agricultural products and foodstuffs, wines, aromatised wines and spirits protected by a geographical indication (GI)*“ (Geografine nuoroda (GN) saugomų žemės ūkio ir maisto produktų, vynų, aromatintų vynų ir spiritinių gėrimų gamybos vertė) skelbiamas http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/value-gi_en.htm.

¹¹ Belgija (Valonija), Bulgarija, Kroatija, Čekija, Estija, Prancūzija, Vokietija, Vengrija, Latvija, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Ispanija (Mursijos regionas), žr. tyrimą, p. 30.

¹² Ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsaugos vidaus rinkoje galimybių tyrimas, p. 29–73, http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/geo-indications/130322_geo-indications-non-agri-study_en.pdf

¹³ Be to, GN statusas yra reikšmingas veiksnys, kuris sudaro sąlygas gamintojams pradėti tiekti didžiausiems mažmenininkams ir susirasti naujų klientų anapus teritorijų, kuriose produktai yra tradiciškai žinomi ir vertinami vartotojų.

ES būtų taikoma veiksmingesnė ir vienoda apsauga nuo nuostolių, patiriamų dėl klastočių ir imitacijų.

GN apsauga gali būti taikoma visų rūšių ne žemės ūkio produktams ir gamybos būdams: nuo mažo ir vidutinio sudėtingumo technologijų produktų, pvz., *Český křišťál* (Bohemijos krištolo), iki tokių produktų, kuriems labiau reikalingos aukštosios technologijos. Neseniai atliktame tyrime apskaičiuota, kad ne žemės ūkio GN sektoriuje Europoje tiesiogiai ir netiesiogiai sukurama beveik 4,08 mln. darbo vietų¹⁴. Daugiausia tų darbo vietų yra MVL, kurios veikia skurdesniuose regionuose¹⁵. Dviejuose trečdaliuose regionų, iš kurių gaunami ne žemės ūkio GN produktai, skurdo lygis arba nedarbo lygis didesnis nei 20 %.

Ne žemės ūkio produktų, kuriems taikoma GN apsauga, reputacijos ir (arba) kokybės užtikrinimas visoje ES galėtų padėti gamintojams pasinaudoti skatinimo fondais, iš valdžios institucijų gauti investicijų skatinimo pagalbą ir įgyti geresnių galimybių dalyvauti prekybos mugėse. Galimybė prisijungti prie visoje ES galiojančios GN sistemos taip pat galėtų užtikrinti geresnį gamintojų asociacijų organizavimąsi ir saugomo pavadinimo valdymą.

Garsi GN taip pat galėtų išpopuliarinti kilmės vietovę ar regioną ir daryti dauginamąjį poveikį, pavyzdžiui, skatinti turizmą¹⁶, prekybos mugių rengimą, kultūrinę veiklą ir taip sudaryti sąlygas kurti naujų darbo vietų¹⁷.

Darbo vietos, kurios sukuriamos gaminant tam tikrą GN produktą, dėl glaudžių jo sąsajų su teritorija paprastai negali būti perkeltos į kitas vietas. Žvelgiant iš šios perspektyvos, suteikus ne žemės ūkio produktų GN apsaugą pagerėtų kai kurių regionų gerovė, o tai galėtų padėti išlaikyti darbo vietas ir turtą kai kuriose ekonomiškai pažeidžiamose vietovėse.

Klausimai:

2. Ar manote, kad sustiprinta ir suderinta ES ne žemės ūkio produktų GN apsauga ES lygmeniu galėtų daryti teigiamą ekonominį poveikį vidaus rinkai, kaip aprašyta pirmiau?
3. Ar numatote neigiamų tokios apsaugos padarinių ES ekonomikai?

2.2 Nauda vartotojui

Geografinės nuorodos sudaro sąlygas vartotojams, kurie kreipia dėmesį į geografinę produktų kilmę ir yra dėmesingi su jais susijusiai kultūrai ir tradicijoms arba kuriems rūpi konkrečios prekių savybės arba kokybė, rinktis pagrįstai ir saugiai, remiantis patikima informacija¹⁸. Geografinėmis nuorodomis siekiama suteikti vartotojams tikrumo, kad produktas dėl ypatingos kilmės vietos pasižymi ypatinga kokybe, savybėmis ir (arba) reputacija, jeigu tai jiems svarbu.

Be to, vartotojai užsienio rinkose geografinės nuorodas laiko papildoma gaminio kokybės garantija, patikrinta išorės institucijos, todėl pavadinimas su GN padeda gamintojams patekti į naujas eksporto rinkas.

¹⁴ Tyrimas, p. 298.

¹⁵ Šaltinis – Europos skurdo ir nedarbo statistika NUTS 2 regione. Taip yra, pavyzdžiui, *dentelles de Binche* (belgiškų nėrinių) ar *Louça de barro preto de Olho Marinho* (portugališko Oljo Marinho juodojo molio) atveju.

¹⁶ Pavyzdžiui, Europos keramikos kelias (2012 m. gegužės mėn. Europos Tarybos sertifikuotas kaip „kultūros maršrutas“), kuriuo siekiama teritorijas, kuriose gaminama keramika, pristatyti kaip tvariam turizmui patrauklias kryptis.

¹⁷ Žr. „*Geographical Indications, An introduction*“, WIPO,

http://www.wipo.int/export/sites/www/freepublications/en/geographical/952/wipo_pub_952.pdf.

¹⁸ 2008 m. „Eurobarometro“ apklausos (Nr. 298) duomenimis, 26 % vartotojų sakė, kad ne maisto produktų kilmės šalis (ne pačios geografinės nuorodos) juos domina – šis aspektas yra ketvirtas pagal aktualumą (po kainos, saugos ir prekių ženklo).

Oficialūs patikrų ir stebėjimo mechanizmai, kuriais užtikrinama, kad saugoma GN pažymėti produktai atitinka produkto specifikacijas, yra vienas pagrindinių dabartinės ES GN sistemos žemės ūkio sektoriuje elementų. GN apsauga yra priemonė, naudojama siekiant užkirsti kelią nesąžiningam GN pavadinimo naudojimui rinkoje. Ja neketinama riboti vartotojams siūlomų produktų pasirinkimo galimybių. Vietoj to, konkretus pavadinimas paskiriamas naudoti prekėms, kurios atitinka produkto specifikacijas ir turi aiškų geografinį ryšį. Tai nekliaud kitiems gamintojams prekiauti tos pačios kategorijos prekėmis naudojant kitą pavadinimą. Iš esmės, geografinėmis nuorodomis siekiama apsaugoti vartotojus nuo to, kad jie gautų prekes, neturinčias tokių savybių ir ypatybių, kurių jie tikisi ir už kurias jie gali būti pasirengę mokėti didesnę kainą¹⁹.

Klausimai:

4. Ar manote, kad europinė suderinta ne žemės ūkio produktų GN apsauga būtų naudinga vartotojams?
5. Ar įžiūrite galimų neigiamų pasekmių vartotojams?

2.3 ES tarptautinių pastangų siekiant stiprinti geografinių nuorodų apsaugą rėmimas

Bendros ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsaugos sukūrimas Europos Sąjungoje taip pat gali turėti teigiamo poveikio deryboms dėl prekybos susitarimų su trečiosiomis šalimis, kurios suinteresuotos užtikrinti geresnę savo ne žemės ūkio geografinių nuorodų apsaugą ES. Kol nėra suderintos ir nuoseklios europinės ne žemės ūkio GN apsaugos sistemos, nukenčia ES pajėgumas derėtis dėl šio klausimo dvišalėse derybose ir tose šalyse užtikrinti geresnę ES žemės ūkio geografinių nuorodų apsaugą. Trečiųjų šalių ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsauga ES rinkoje tampa vis svarbesniu veiksniu daugelyje dvišalių derybų su ES prekybos partneriais. Tos šalys dažnai garsėja turtingomis gerai žinomų amatų ir ne žemės ūkio produktų tradicijomis, pavyzdžiui, Indija saugo kai kurias ne žemės ūkio geografines nuorodas, susijusias su sariais, šilko tapyba ir skaromis.

Daugiašaliu lygmeniu bendra europinė ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsaugos sistema galėtų būti paranki ES derantis dėl geresnio geografinių nuorodų apsaugos lygio Pasaulinėje prekybos organizacijoje (PPO). PPO Dohos vystymosi darbotvarkės derybose ES dėjo pastangas, kad aukšto lygio apsauga, kuri šiuo metu taikoma tik vynams ir spiritiniams gėrimams, būtų taikoma visiems produktams.

Klausimas:

6. Ar suderinta europinė ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsauga galėtų būti naudinga arba nenaudinga ES prekybos santykiams su trečiosiomis šalimis? Jeigu taip, kuo?

¹⁹Gamintojams atsiranda prasmė investuoti į aukštos kokybės produktų gamybą tik tada, kai vartotojai sužino apie produktų kokybę. Įmonė, nusprendusi gaminti aukštos kokybės produktus, ateityje gali užsitikrinti grąžą, kaip gamintojo ilgalaikių investicijų į tvirtos reputacijos stiprinimą rezultatą. Todėl tik tada, kai vartotojai žino apie kokybę, įmonė gauna paskatą investuoti į savo reputaciją ir ja remdamasi prekiauti didesnėmis kainomis. Vartotojas mainais gauna didelį kokybiškų ir saugių produktų pasirinkimą.

2.4 Europos tradicijų, praktinės patirties, kultūrų raiškos įvairovės²⁰ ir kultūros paveldo saugojimas ir puoselėjimas

Tipiškiems GN reikalavimus atitinkantiems ne žemės ūkio produktams perspektyviausia – veiksmingai konkuruoti autentiškumu, išskirtine kokybe ir kitais vartotojų vertinamais požymiais. Jie nuolat stumiami į šalį produktais, kuriais siekiama savintis jų reputaciją ir kurie dažnai blogesnės kokybės ir parduodami mažesnėmis kainomis. GN reikalavimus atitinkančius produktus galėtų lydėti sėkmė, jei konkurencija būtų grindžiama sąžininga praktika. Tačiau jei originalių produktų reputacija, autentiškumas ir kokybės lūkesčiai naudingi imitacijoms, kuriomis prekiaujant naudojamas geografinis pavadinimas, su kuriuo yra susieta reputacija, tai originalūs produktai galiausiai gali nustoti būti gaminami ir išnykti, kaip nutiko, pavyzdžiui, Lietuvos lino audinių pramonei. GN produktai padeda išsaugoti vertingos praktinės tradicinės patirties gyvybę ir yra perduodami iš kartos į kartą. Jų gamybos metodai ir pagalbinė veikla yra per ilgą laiką susiklostęs atspirties taškas, į kurį orientuodamasi vietos visuomenė atranda savo tapatybę. GN produktai yra gamintojų ir kitų vietos suinteresuotųjų subjektų, pvz., vietos valdžios institucijų ir turizmo organizacijų, bendradarbiavimo tinklus palaikanti grandis. Todėl jie padeda kurti socialinį kapitalą regione. Be to, jei dėl tinkamos apsaugos stygiaus išnyktų GN produktai, nuostolių patirtų didelė dalis Europos istorinio, kultūrinio ir socialinio paveldo.

Klausimai:

7. Ar manote, kad suderinta ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsauga ES lygmeniu padėtų išsaugoti tradicinį kultūros ir meno paveldą, kuris sudedamas į reikalavimus atitinkančius produktus? Prašom paaiškinti kodėl.
8. Ar tokia apsauga padėtų kurti socialinį kapitalą vietovėse, kur vykdoma gamyba?

3. Klausimai ir problemos siekiant, kad ne žemės ūkio produktai atitiktų geografinių nuorodų apsaugos reikalavimus

Kuo stipresnė GN reputacija ir kuo GN labiau pripažinta, tuo labiau tikėtina, kad konkurentai gali ja pasinaudoti ir piktnaudžiauti pavadinimais, naudodami juos prekėms, kurios nėra kilusios iš konkrečios geografinės vietovės ir (arba) neatitinka atitinkamo produkto specifikacijos ar kokybės požymių, kurie siejami su jo pavadinimu. Dėl piktnaudžiavimo GN teisėti prekybininkai netenka pajamų ir rinkos dalies, be to, gali nukentėti reputacija ir susidaryti papildomų bylinėjimosi išlaidų.

Tyrimo duomenimis, 57,4 % nagrinėtų produktų (n=94) atvejų pranešta apie dideles problemas ir nuostolius dėl piktnaudžiavimo jų GN²¹. Pavyzdžiui:

- imitacijos, vežamos iš tos pačios šalies²², kitų ES šalių²³ arba trečiųjų šalių, ypač iš Azijos²⁴;

²⁰ Nuo 2006 m. Europos Sąjunga yra UNESCO konvencijos dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo šalis, o pagal ES sutarties 167 straipsnį Sąjunga, veikdama pagal Sutarčių nuostatas, atsižvelgia į kultūros aspektus, visų pirma siekdama gerbti ir skatinti savo kultūrų įvairovę.

²¹ Tyrimas, p. 97.

²² *Tapiserie d'Aubusson* (kilimai), *faïence de Moustiers* (keramika), *Pierre de Bourgogne* (akmuo) etc.

²³ Pavyzdžiui: *Pierre de Bourgogne* imitacijos iš Italijos (akmuo), *Vetro di Murano* imitacijos iš Rumunijos (stiklas).

²⁴ Pavyzdžiui, *dentelles de Binche* (nėriniai), *Marmo di Carrara* (marmuras), *Vetro di Murano* (stiklas), *Horezu* keramika, Kastilijos ir Leono natūralus akmuo.

- saugomo pavadinimo paminėjimas nesusijusiems produktams apibūdinti, pavyzdžiui, formuluotė „Belgijos akmuo“ *Pierre Bleue de Belgique* (akmuo) klastotei pavadinti, turkiškas marmuras, kuriuo prekiaujama naudojant pavadinimą „*Botticino Royal*“ ir „*The New Botticino*“²⁵; arba
- saugomo pavadinimo paminėjimas apibūdinti produktams, kurie nėra to paties tipo produktai, pvz., Kinijos granitas, Indijos skalūnas ir kalkakmenis iš kitų šalių, kuriems naudojamas pavadinimas „Kastilijos ir Leono natūralus akmuo“²⁶.

Bylinėjimosi su pažeidėjais išlaidos bendrovei gali būti didelė finansinė našta. Pavyzdžiui, numatoma, kad „*Český granát*“ (Čekija), norėdama, kad būtų pasiektas teisimas ar administracinės įstaigos, turės būti išleidusi 200 000 CZK (maždaug 7 770 eurų) per metus, o „*Solingen*“ tai kainuos apie 50 000 eurų per metus²⁷. Priklausomai nuo padėties, veiksmingos apsaugos užtikrinimas gali kainuoti dar daugiau.

Tyrimas rodo, kad norėdami apsisaugoti nuo pažeidimų gamintojai taiko daug strategijų, tokių kaip protesto laiškai (pvz., *Harris Tweed* ir *Schwarzwälder kuckucksuhr* atvejais), kovos su klastojimu kampanijos (pvz., „*Swiss Watches*“), prekės ženklų registravimas (pvz., „*Ceramica artistica e tradizionale di Vietri sul Mare*“) arba bylos iškėlimas (pvz., Deruta keramikos, Murano stiklo atveju).

Tyrime daroma išvada, kad visų šių veiksmų rezultatai, deja, dažnai neužtikrinti, nes nėra bendros ES teisinės sistemos, skirtos ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsaugai, todėl kuriamos skirtingos schemos su skirtingais apsaugos laipsniais, skirtingu vykdymo užtikrinimu ir be jokios aiškos visuotinės sistemos.

Klausimai:

9. Ar manote, kad suderinta ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų ES apsauga galėtų padėti gamintojams apsiginti nuo imitacijų ir piktnaudžiavimo? Prašom paaiškinti, kodėl taip manote.
10. Kaip konkuruojantys gamintojai galėtų apsisaugoti nuo pernelyg griežto GN taikymo?

4. Alternatyvos ES suderintai apsaugai

Atliekant tyrimą nustatyta, kad galiojančios nacionalinės priemonės, taikomos siekiant užtikrinti ne žemės ūkio produktų GN apsaugą ES lygmeniu, tam tikro lygio apsaugą suteikia.

Išstatymais dėl nesąžiningos konkurencijos²⁸ ir vartotojų klaidinimo, kurie egzistuoja visose ES valstybėse narėse, suteikiama apsauga nuo nesąžiningos komercinės veiklos, įskaitant klaidinančią informaciją dėl pagrindinių produkto savybių, tokių kaip jo geografinė kilmė²⁹.

²⁵ *Botticino* (Botičinas) yra miestas Brešos provincijoje (Italija).

²⁶ Tyrimas, p. 99.

²⁷ *Ibid*, p. 109.

²⁸ Nesąžininga konkurencija gali būti apibrėžiama kaip „bet koks konkurencinis veiksmas, kuris prieštarauja sąžiningai verslo ir pramonės prekybinei praktikai“.

²⁹ Direktyvoje 2005/29/EB apibrėžiama nesąžininga komercinė veikla, kuri draudžiama Europos Sąjungoje (ES) ir kitose 3 EEE valstybėse. 6 straipsnyje pabrėžiama, kad klaidinančia laikoma komercinė veikla, kurioje yra apgaulingos informacijos, ir dėl to ja apgaulinėjamas arba gali būti apgaulinamas vidutinis vartotojas dėl pagrindinių produkto savybių, tokių kaip geografinė ar komercinė kilmė. 11 straipsnyje numatytos konkrečios žalos atlyginimo priemonės, nes valstybės narės ir kitos EEE šalys turi užtikrinti, kad kovai su tokia veikla būtų pakankamų ir veiksmingų priemonių. Šios priemonės

Tačiau praktiškai mastas, koku šie įstatymai gali suteikti veiksmingą apsaugą nuo piktnaudžiavimo ne žemės ūkio produktų pavadinimais, yra ribotas.

Be to, skirtingose valstybėse narėse tie teisės aktai vis dar labai skiriasi. Pavyzdžiui, už šių įstatymų vykdymo užtikrinimą atsakingos skirtingos nacionalinės, regioninės ar vietos institucijos³⁰ (pvz., Ispanijoje) arba privačios vartotojų asociacijos (pvz., Vokietijoje), o tai reiškia skirtingas išlaidas, procedūras ir formalius reikalavimus. Tyrimo duomenimis³¹, tose šalyse, kuriose vykdymą užtikrina tokios įstaigos, nerasta nė vieno atvejo, kad būtų iškelta byla ne žemės ūkio produktų geografinėms nuorodoms ginti.

Be to, iš tyrimo matyti, kad gamintojai dažnai negali pradėti civilinio proceso dėl nesąžiningos praktikos, nes sąnaudos gali būti didelės, o nustatyti įrodymus dažnai sunku³².

Prekės ženklų apsauga taip pat turi ribas. Ji suteikia savininkui teisę prekės ženklo neleisti naudoti kitiems. Pasirinktas prekės ženklas (pavadinimas, logotipas ir kt.) nebūtinai turi sietis su produktais ar jų kilme. Kitaip yra su saugoma GN: ja siekiama suteikti vartotojams užtikrinimą, kad prekės yra pagamintos tam tikroje vietoje ir dėl to turi specifinių savybių. Todėl prekių ženklas paprastai negali suteikti tokios pačios informacijos ir garantijų, kaip geografinė nuoroda.

Kai kuriais atvejais GN gali būti taikoma tokia pat apsauga pagal prekės ženklų teisę, konkrečiai: taikant kolektyvinius ar sertifikacijos ženklus. Kolektyviniai ženklai nuosavybės teise priklauso gamintojų grupei (pvz., gamintojų asociacijai) ir gali būti naudojami daugiau nei vieno asmens, jei naudotojas yra grupės narys ir laikosi jos nustatytų taisyklių. Sertifikacijos ženklas nuosavybės teise priklauso juridiniam asmeniui, kuris tikrina, ar ženklas naudojamas pagal sertifikacijos standartus. Sertifikuotojas kontroliuoja, kaip ženklas naudojamas, ir turi išimtinę teisę užkirsti kelią neteisėtam naudojimui. Sertifikuotojas paprastai negali naudotis ženklu pats; teisę naudoti ženklą gali gauti visi, kas atitinka sertifikavimo standartus. Tokių tipų apsauga turi tam tikrą GN apsaugos požymių. Tačiau bendrojoje prekės ženklų teisėje nenumatyta jokių iš anksto nustatytų standartų, kaip antai sąsajų su konkrečia geografinė vietoje, ir ji leidžia turėtoji visiškai laisvai nustatyti savas naudojimo taisykles. Taigi kolektyviniams ir sertifikacijos ženkliams trūksta pagrindinių GN sistemos užtikrinamųjų požymių³³. Dabartinė ES prekės ženklų sistema neapima sertifikacijos ženklų, tačiau pagal ją GN pažymėtų produktų gamintojams leidžiama registruoti savo pavadinimus kaip kolektyvinį Bendrijos prekės ženklą.

Daugeliu atvejų regioninėmis ar nacionalinėmis konkrečių amatų taisyklėmis reglamentuojamos tik kolektyvinės atskirų vietos amatų skatinimo ar apsaugos strategijos. Atskiruose teisės aktuose dėl produktų faktiškai nustatomos produkto specifikacijos (pvz., Zolingo peilių, tvido (*Harris Tweed*), Madeiros nėrinių (*Bordado da Madeira*)). Esami regioniniai ir nacionaliniai teisės aktai dėl visą pramonę aprėpiančios apsaugos nėra suderinti,

privalo apimti nuostatas, pagal kurias asmenys arba subjektai, turintys teisėtų interesų (vartotojai ir konkurentai), galėtų pradėti bylą dėl tokios nesąžiningą veiklos ir (arba) tokią veiklą apskųsti administracinei institucijai.

³⁰ Administracinės institucijos Bulgarijoje, Kipre, Estijoje, Suomijoje, Vokietijoje, Graikijoje, Italijoje, Latvijoje, Liuksemburge, Lenkijoje, Portugalijoje, Rumunijoje ir Slovėnijoje privalo atlikti tyrimą pagal gautus skundus. Dauguma kompetentingų institucijų dėl įvairių priežasčių gali atmesti skundus, pvz., Belgijoje, racionalumo sumetimais atmetama 40 % visų skundų ir nagrinėjami tik tie, kurie susiję su dideliais finansiniais nuostoliais.

³¹ Tyrimas, p. 35.

³² Tyrimas, p. 34–35.

³³ Žr. „Guide to geographical indicators linking products and their origins“, Daniele Giovannucci, Tim Josling, William Kerr, Bernard O'Connor, May T. Yeung (International Trade Centre).

labai skiriasi jų pagrindiniai aspektai, tokie kaip GN apibrėžtis, apsaugos taikymo sritis, registracijos procedūros, mokesčiai, kontrolė ir vykdymo užtikrinimas. Be to, nacionaliniuose įstatymuose numatyta apsauga tegali užtikrinti, kad GN būtų paisoma atitinkamoje valstybėje narėje. Ji neužtikrina apsaugos visoje ES ir negarantuoja vienodų apsaugos bendrojoje rinkoje sąlygų.

Klausimas:

11. Ką manote apie esamas suderintos ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsaugos alternatyvas?

II. GN apsaugos ES lygmeniu galimybės

Į aprašytuosius iššūkius ES lygmeniu galima reaguoti įvairiai. Geresnė GN apsauga turėtų būti suderinama su esamomis Europos ir tarptautinės teisės sistemomis ir turi tenkinti tiek ekonominius, tiek suinteresuotųjų šalių poreikius. Galiojanti žemės ūkio geografinių nuorodų sistema yra aiški palyginimo priemonė. Tolesniais dokumento klausimais Komisija norėtų sužinoti suinteresuotųjų šalių nuomonę apie keletą parametrų, kurie laikomi svarbiais rengiant galimą ES iniciatyvą dėl ne žemės ūkio produktų GN apsaugos.

1. Apsaugos tikslai ir kriterijai

Bet kokiomis naujomis priemonėmis galima siekti įvairių tikslų: nuo TRIPS nustatytų mažiausių reikalavimų dėl GN apsaugos iki papildomų kriterijų nustatymo, pavyzdžiui, tų, kurie nurodyti ES teisės aktuose dėl žemės ūkio GN.

1.1 Ženklavimo tipai: pavadinimai ir simboliai

Produktui, kuris atitinka GN apsaugos reikalavimus, nurodyti dažniausiai naudojamas ženklavimas yra jo pavadinimas. Tai labai dažnai apima geografinės teritorijos pavadinimą (konkrečios vietovės, regiono arba krašto, pvz., Herendas³⁴), kuris gali būti susijęs su pačiu prekių pavadinimu, pavyzdžiui, Škotijos tartanai³⁵ arba Obiusono kilimai³⁶.

Tačiau GN pavadinimo dalimi gali būti ir ne geografinis pavadinimas, jei tik jis vienareikšmiškai susijęs su kilmės vieta. Į geografinės nuorodos apibrėžtį įtraukiant ir tokios rūšies pavadinimus būtų galima aprėpti daugiau produktų. Šis sprendimas taip pat įdiegtas ES

³⁴Gera žinoma pavadinimas, kuris reiškia porcelianinius indus ir dekoratyvinius objektus ir yra prigijęs pagal Herendo miestą Vengrijoje pavadinimą.

³⁵Tartanas yra tradicinis šotiškas audinio piešinys iš įvairiaspalvių ir įvairaus pločių juostų, kurios susikirsdamos sudaro langelius, žr. <http://www.merriam-webster.com/dictionary/tartan>. Škotijos tartanų draugija (įkurta 1963 m.) tvarko visų žinomų tartanų, kurių priskaičiuojama apie 1 300, registrą.

³⁶Obiusono kilimai yra grindų danga, rankomis išauta Obiusono ir Feleteno kaimuose Vidurio Prancūzijos Krezo departamente.

žemės ūkio geografinių nuorodų sistemoje, pagal kurią kaip geografinės nuorodos saugomi, pavyzdžiui, fetos sūris³⁷ ir ispaniškas putojantis vynas *Cava*³⁸.

Kita alternatyva, kuri leistų aprėpti dar plačiau, būtų GN apsaugą taikyti ne tekstiniams ženklams arba simboliams, nedviprasmiškai siejamais su tam tikru regionu, konkrečia vietoje ar kraštu, pavyzdžiui, geografinės teritorijos kontūrai³⁹.

Klausimai:

12. Jei ES lygmeniu būtų sukurta nauja sistema, ar ji turėtų saugoti geografines nuorodas su pavadinimais, kurie nėra geografiniai, bet nedviprasmiškai susiję su tam tikra vieta?
13. Jei taip, kaip sistema galėtų užtikrinti, kad tokia apsauga nepažeistų kitų gamintojų teisių?
14. Ar panašiai turėtų būti saugomi simboliai, tokie kaip geografinės teritorijos kontūras? Jei taip, kokiomis sąlygomis?

1.2 Kurioms nuorodomis neturėtų būti taikoma GN apsauga?

TRIPS numatyta keletas galimų GN apsaugos įpareigojimo išimčių. Tai bendrinių terminų atvejai⁴⁰, atvejai, kai esama konflikto su ankstesniu prekės ženklu⁴¹, ir iki tam tikro laipsnio – atvejai, susiję su homoniminėmis geografinėmis nuorodomis⁴². Terminas yra laikomas bendriniu, jei tai bendrinis prekės ar paslaugos (o ne konkretaus prekės ar paslaugos pavyzdžio) pavadinimas atitinkamoje šalyje, kurioje prašoma apsaugos, teritorijoje. Pavyzdžiui, terminas „*Eau de Cologne*“ (odekolonas) dabar reiškia tam tikrą kvėpalų rūšį, nepriklausomai nuo to, ar jis gaminamas Kelno regione Vokietijoje. Homoniminės geografinės nuorodos – tai tos, kurios yra rašomos ar tariamos panašiai, tačiau nurodo produktus iš skirtingų kilmės vietų, paprastai iš skirtingų šalių. Iš esmės nėra priežasties, kodėl neturėtų būti leidžiama jas vartoti lygiagrečiai. Tačiau siekiant, kad nebūtų klaidinami vartotojai, tokiame sambūviui galima kelti sąlygas.

Šios išimtys yra įtrauktos į ES reglamentus dėl žemės ūkio produktų geografinių nuorodų⁴³. Reglamentuose numatyta ir daugiau registravimo išimčių, kai pavadinimai sutampa su augalo

³⁷ Graikijoje nėra Feta pavadinto regiono, tačiau nuosekliai naudojant nuorodą „feta“ ilgainiui susiformavo stiprus ryšys su geografine vietoje, kurioje jis gaminamas.

³⁸ *Cava* gaminama Katalonijoje, Kastilijoje ir Leone, Aragone, Navaroje, Riochoje, Estremadūroje ir Valensijoje.

³⁹ Tipiškas pavyzdys būtų kartografinės JAV Floridos valstijos ribos apibūdinant apelsinus (Floridos apelsinai).

⁴⁰ TRIPS 24 straipsnio 6 dalis: „Jokios šio skyriaus nuostatos nereikalauja, jog valstybė narė taikytų savo nuostatas kurios nors kitos valstybės narės geografinės nuorodos atžvilgiu prekėms ar paslaugoms, kurių atitinkama nuoroda yra įprastinis bendrinis pavadinimas, kuriuo tokios prekės ar paslaugos vadinamos tos valstybės narės teritorijoje. (...)“.

⁴¹ TRIPS 24 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad „jeigu prekių ženklas buvo pateiktas registruoti ar įregistruotas sąžiningai arba jeigu teisės į prekių ženklą buvo įgytos sąžiningai jį naudojant iki įvedant geografinės nuorodos apsaugą jos kilmės šalyje, priemonės, priimanos tam, kad būtų įgyvendintas TRIPS nuostatos dėl geografinių nuorodų, nesumažina prekių ženklo galimybės būti įregistruotam ar jo registracijos galiojimo, arba teisės naudoti prekių ženklą tokiu pagrindu, jog toks prekių ženklas yra tapatus geografinei nuorodai arba į ją panašus“.

⁴² TRIPS 23 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad „jei vynu geografinės nuorodos homoniminės, tai apsauga turi būti teikiama kiekvienai nuorodai, kaip nurodyta 22 straipsnio 4 dalyje. Kiekviena valstybė narė nustato praktines sąlygas, pagal kurias viena nuo kitos bus atskiriamos homoniminės nuorodos, atsižvelgiant į poreikį užtikrinti teisingą režimą atitinkamiems gamintojams ir į tai, kad nebūtų klaidinami vartotojai.“

TRIPS 22 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad „pagal šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalis apsauga turi būti nukreipta prieš geografinę nuorodą, kuri, nors paraidžiui teisingai nurodo teritoriją, rajoną ar vietovę, iš kurios kilusios prekės, neteisingai teigia visuomenei, kad tos prekės kilusios iš kitos teritorijos“.

⁴³ Pavyzdžiui, Reglamento (ES) Nr. 1151/2012 dėl žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemų 6 straipsnio 1, 3 ir 4 dalys.

veislės ar gyvūno veislės⁴⁴ pavadinimu ir dėl to vartotojas galėtų susidaryti klaidingą įspūdį apie tikrąją produkto kilmę. Nors šie specifiniai atvejai gali būti neaktualūs kalbant apie ne žemės ūkio produktus, reikėtų nustatyti, ar ne žemės ūkio produktų ypatumai pateisintų kitų, nei išdėstytos TRIPS, išimčių nustatymą.

Klausimas:

15. Ar manote, kad reikia numatyti papildomų GN apsaugos išimčių, išskyrus tas, kurios jau numatytos TRIPS? Prašom paaiškinti kodėl.

2. Kam reikėtų taikyti GN apsaugą? Ar laikytis kompleksinio (horizontaliojo), ar sektorinio modelio?

Pagal sektorinį modelį būtų nustatytos specialios taisyklės skirtingoms produktų kategorijoms, pavyzdžiui, toms, kurių atveju ypač svarbu turėti žaliavos (pvz., akmenų). Tokia Europos lygmens struktūra šiuo metu taikoma žemės ūkio srityje, kurioje galioja atskiri GN reglamentai vynams, spiritiniams gėrimams, aromatintiems vynams ir žemės ūkio bei maisto produktams (tiesa, atskyrimą veikiausiai lėmė istorinės priežastys). Kita vertus, pagal kompleksinį modelį būtų nustatyti bet kuriai produktų kategorijai taikytini bendri sistemos pagrindiniai elementai.

Klausimai:

16. Ar manote, kad reikia išskirti skirtingas apsaugos sistemas atsižvelgiant į ne žemės ūkio produktų kategorijas (t. y. taikyti sektorinį modelį)? Jeigu taip, paaiškinkite kodėl.

17. Ar manote, kad kai kuriems produktas neturėtų būti taikoma GN apsauga ES lygmeniu? Jei taip, prašom sukonkretinti.

3. Produkto ir teritorijos sąsaja

3.1 Kokia stipri turi būti sąsaja su teritorija?

Geografinė nuoroda turi parodyti, kad produktas kilęs iš konkrečios teritorijos, regiono ar vietovės, kurioje konkrečią prekės kokybę, reputaciją ar kitą savybę lemia jos geografinė kilmė. Geografinė nuoroda naudojama tam, kad prekyboje būtų nustatytas produkto kokybės, reputacijos ar kitų savybių ryšys su kilmės vieta. Turi būti konkretus „priežastinis ryšys“ tarp produkto kokybės, reputacijos ar kitų savybių ir apibrėžtos jo geografinės kilmės, nes tos savybės priklauso nuo gamybos vietos gamtinių sąlygų (konkrečių geologinių, hidrologinių, dirvožemio ir klimato savybių) ir (arba) nuo būdų, kaip žmonių bendrijos su jomis sąveikauja (t. y. nuo šioje srityje žmonių sukauptos praktinės patirties ir (arba) įgūdžių, kuriuos per daugelį metų išpuoselėjo vietiniai meistrai).

Gamtinis ryšys gali būti įvairių formų. 2012 m. lapkričio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 1151/2012 dėl žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemų⁴⁵ žemės ūkio ir maisto produktams numatytas dvejopas GN ženklinimas: saugomos geografinės

⁴⁴Reglamento (ES) Nr. 1151/2012 dėl žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemų 6 straipsnio 2 dalis.

⁴⁵OL L 343, 2012 12 14, p. 1.

nuorodos (SGN) ir saugomos kilmės vietos nuorodos (SKVN). Jų skirtumas yra pagrįstas ryšio su geografinė vietove stiprumu. SGN atveju vienas iš gamybos, perdirbimo arba ruošimo etapų turi vykti toje vietovėje, o žaliava gali būti atvežta iš kitų vietovių. SKVN atveju visas gamybos procesas turi vykti apibrėžtoje geografinėje vietovėje, taip pat ir žaliavos turi būti iš tos pačios vietovės. Gamtinis ryšis, kuriam taikoma griežtai apibrėžta „terroir“⁴⁶ sąvoka, yra dar stipresnis vyno sektoriuje, kuriame visi abiem GN ženklais ženklinamų produktų gamybos etapai turi vykti geografinėje vietovėje. SKVN atveju 100 % vynuogių turi būti vien iš tos vietovės, SGN atveju – ne mažiau kaip 85 %.

Ši sąsaja su geografinė vietove taip pat gali būti taikoma ne žemės ūkio produktams. Kai kuriais atvejais, pvz., marmuro ir akmens, ši sąsaja yra panašiai tvirta kaip žemės ūkio produktų atveju. Būtų taikomi tokie pat kintamieji, kaip nurodyta pirmiau. Iš esmės, kuo stipresnis ryšys, tuo produktas vartotojų akyse patikimesnis ir autentiškesnis. Tačiau tam tikros geografinės nuorodos gali būti pagrįstos tik žmonių pastangomis, o ne gamtinėmis žaliavomis, arba reputacija. Tyrime teigiama, kad nedaug ne žemės ūkio produktų, kuriems galėtų būti taikoma geografinių nuorodų apsauga, atitiktų griežtus SKVN reikalavimus⁴⁷.

Klausimai:

18. Kiek stiprus turėtų būti ryšys tarp ne žemės ūkio produktų ir jų kilmės vietos norint, kad pagal bet kokią naują sistemą jiems būtų galima taikyti GN apsaugą?
19. Ar naujoje sistemoje turėtų būti numatytas dviejų rūšių ryšys (vienas stipresnis, kitas silpnesnis) tarp ne žemės ūkio produktų ir jų kilmės vietovės?
20. Ar turėtų būti skirtumų pagal skirtingas produktų rūšis? Prašom savo poziciją paaiškinti.

3.2 Kokybė ir produkto specifikacija

Geografinė nuoroda – didžia dalimi tai įsipareigojimas vartotojams dėl kokybės ir vienodų sąlygų gamintojams garantas. Todėl GN apsaugos suteikimo sistemai reikia, kad produktas turėtų specifinių pagrindinių savybių ir kad būtų nustatytas jo gamybos procesas. ES žemės ūkio GN teisės aktuose numatyta, kad teikdami registracijos paraišką gamintojai turėtų nurodyti visą produktui aprašyti reikalingą techninę informaciją, jo gamybos metodą ir su produktu susijusią geografinę vietovę. Registruojantis dėl GN apsaugos lemiamas veiksnys yra produkto specifikacija.

Produkto savybių aprašymo reikalavimas užtikrina stabilią produkto kokybę, tačiau jis nereiškia konkretaus kokybės lygio reikalavimo. To galima pasiekti tik reikalaujant minimalaus kokybės lygio. Tačiau nustatyti prasmingus lyginamuosius kokybės kriterijus visiems produktams gali būti neįmanoma, o nustatant konkretų kokybės lygį tenka būti subjektyviam.

Geografinių nuorodų suteikiama pridėtinė vertė grindžiama vartotojų pasitikėjimu. GN schema turi užtikrinti vartotojui, kad geografinių nuorodų specifinės savybės, tam tikra kokybė ar reputacija išliks visą apsaugos laikotarpį. Kad šis tikslas būtų pasiektas, visoje ES galiojančioje žemės ūkio produktų GN sistemoje keliama daug reikalavimų dėl patikrų po

⁴⁶Terroir yra vynuogininkystės sąvoka, pagal kurią vyno savybės siejamos su aplinkos, kurioje auginamos vynuogės, sąlygomis.

⁴⁷Tyrimas, p. 298.

registracijos, kurių tikslas – užtikrinti, kad produktai atitiktų gaminio specifikacijas, o pavadinimas rinkoje naudojamas tinkamai. Tokias patikras paprastai atlieka paskirta viešojo sektoriaus institucija arba atrinktos ir patvirtintos privačios įstaigos. Tačiau specifinių savybių ir kokybės nereikėtų nustatyti pernelyg ribojamu būdu. Pernelyg išsamus aprašymas gali sulėtinti produktų inovacijas ir, nors tradiciniai produktai keičiasi nelabai dažnai, vis dėlto kintant procesams ir technologijoms keičiasi ir jie. Dėmesys turėtų būti sutelktas į kokybę, leidžiant kūrybiškumui pasinaudoti tradicine praktine patirtimi. Pavyzdžiui, XX a. penktajame dešimtmetyje dizaineris Carlo'as Scarpa glaudžiai bendradarbiavo su stiklininkystės meistrais dėl pažangių technologijų, kurios šiandien yra tapusios integralia Murano stiklo gamybos tradicijų dalimi.

Klausimai:

21. Ar ne žemės ūkio produktams tikslingas kokybės kriterijus?
22. Kaip būtų galima tokį kriterijų apibrėžti?
23. Ar sutinkate, kad reikėtų tikrinti, ar GN specifinės savybės, kokybė ir kilmė išsaugomi visą apsaugos laikotarpį? Prašom savo poziciją paaiškinti.
24. Kaip, Jūsų nuomone, specifinės produkto savybės turėtų būti apibrėžtos siekiant užtikrinti, kad kokybė ir geografinė kilmė atitiktų privalomus standartus, tačiau neapribojant inovacijų?

3.3 Su produktu susijusi reputacija

Geografinėi kilmei priskiriama reputacija gali būti naudojama kaip papildomas kriterijus greta tam tikros produktui būdingos ypatybės arba kaip jos alternatyva. Tai leistų GN apsaugą taikyti tik tiems produktams, kurių reputaciją vartotojai jau laiko pripažinta. Tačiau dėl tokio sprendimo nepalankioje padėtyje atsirastų nauji arba plėtojami produktai, kurie pagal apibrėžtį dar nepelnė reputacijos.

Klausimai:

25. Ar norintiesiems gauti gauti ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsaugą reikėtų kelti „kokybės, reputacijos ir kitų savybių“ reikalavimus? Jei ne, kurių iš šių elementų, Jūsų nuomone, turėtų būti reikalaujama? Prašom paaiškinti kodėl.
26. Kas turėtų būti įtraukta į produkto specifikaciją? Ar turėtų būti nustatyti minimalūs reikalavimai? (Pavyzdžiui, susiję su dažnumu, produktų atrankos metodu, įvairiuose gamybos ir platinimo etapuose dalyvaujančiomis šalimis.)

4. Apsaugos stiprinimo būdai

4.1 Nacionalinių teisės aktų suderinimas

Nacionalinių teisės aktų GN srityje suderinimas reiškia, kad kai kuriose valstybėse narėse, kuriose dabar GN apsaugos sistemos nėra, ji turėtų būti sukurta. Siekiant efektyviai saugoti GN, konkreti nuoroda turėtų būti saugoma visoje vidaus rinkoje, nes kitaip vartotojus gali sutrikdyti skirtingiems produktams iš skirtingų valstybių narių nurodytos vienodos GN.

Todėl suderinimas reikštų GN abipusį pripažinimą ir apsaugą, užkertant kelią dubliavimuisi. Siekiant išvengti dubliavimosi, valstybėms narėms reikėtų nustatyti potencialiai besikertančias GN, įskaitant ir užsienio kalbomis. Tai būtų keblu, ypač tuo atveju, kai nėra supranacionalinio lygmens prieštaravimų pateikimo proceso. Reikėtų sukurti mechanizmą konfliktams dėl panašių nuorodų iš skirtingų valstybių narių spręsti.

Siekiant užtikrinti vienodą požiūrį į GN apsaugos įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimą, būtų reikalingas gana aukšto laipsnio procedūrų, įskaitant vykdymo užtikrinimo nuostatas, suderinimas. Ši galimybė buvo svarstoma, bet atmesta žemės ūkio politikos srityje, kurioje išimtinai ES lygmeniu taikoma GN apsauga yra nustatyta reglamentais.

4.2 Vienos visą ES apimančios sistemos sukūrimas

Užuot derinus ES valstybių narių nacionalinius teisės aktus, būtų galima sukurti vieną visą apimančią ES sistemą. Taip visoje vidaus rinkoje imtų veikti darni sistema, o pritaikius vieno langelio principą paslauga būtų teikiama efektyviau ir užtikrintą apsaugą visoje ES.

Jei taip būtų padaryta, kyla klausimas, ar esamos nacionalinės sistemos, kuriomis saugomos GN, turėtų veikti kartu naująja ES lygmens sistema. Jau egzistuoja panašios lygiagrečios sistemos, pavyzdžiui, prekės ženklų srityje, o ateityje veiks patentų srityje. Jos veikia pagal priemonių rinkinio metodą: naudotojai pagal savo poreikius gali pasirinkti norimą apsaugos lygį ir mastą.

Išimtinė ES sistema būtų paprastesnė, bet ji taip pat reiškia, kad pavadinimų, kurie komerciškai svarbūs tik vienoje valstybėje narėje ar regione, apsauga vis dėlto turėtų būti išplėsta taip, kad galiotų ir visose kitose valstybėse narėse.

Jei naudojamos lygiagrečios sistemos, norint užtikrinti sklandų veikimą reikia įvairių apsaugos priemonių, įskaitant minimalų nacionalinių teisės aktų, kiek jie susiję su ES teisės aktais, suderinimą.

Galimos trinties būtų išvengta įvedus išimtinę ir išsamią ES lygmens teisinę sistemą, panašią į tą, kuri šiuo metu taikoma žemės ūkio sektoriuje. Kadangi nacionaliniu lygmeniu nebūtų galima suteikti tokios apsaugos, kuri galiotų visoje ES, reikėtų numatyti pereinamojo laikotarpio priemones jau naudojamoms GN.

Klausimai:

27. Ar siekiant visoje vidaus rinkoje efektyviai saugoti ne žemės ūkio produktų geografinės nuorodas pakaktų nacionalinių teisės aktų suderinimo? O gal manote, kad reikalinga vienintelė ES lygmens apsaugos sistema?
28. Jei pritariate vienintelei ES sistemai, ar nacionalinės apsaugos sistemos, pavyzdžiui, dabartiniai *sui generis* nacionaliniai teisės aktai, turėtų toliau koegzistuoti? Prašom savo poziciją paaiškinti.

5. Registravimas

Iš esmės geografinės nuorodos galėtų būti saugomos be būtinybės registruoti. Kai nereikia registruoti, nebūtų būtina rengti administracinių apsaugos suteikimo procedūrų. Sistemos, kuriomis geografinės nuorodos saugomos be registracijos, veikia vienoje valstybėje narėje (Latvijoje) ir Šveicarijoje, kurioje įstatyme numatytos specialios priemonės ir sankcijos, kuriomis vartotojai saugomi nuo klaidinančio neregistruotų GN naudojimo.

Kai nėra registracijos sistemos, tai nėra viešojo registro, kuriame būtų galima ieškoti jau naudojamų GN pavadinimų ir nustatyti jas bei atitinkamus savininkus. Dėl to galėtų rasti netikrumo dėl to, ar apsauga taikoma ir kokia jos taikymo sritis. Be to, būtų sunkiau užtikrinti suteiktos apsaugos įgyvendinimą. ES lygmens registracijos procesas galėtų būti organizuojamas laikantis žemės ūkio GN sistemų, kurioms jau taikoma ES lygmens registracijos sistema, pavyzdžio. Tai suteiktų daugiau tikrumo ginčo atveju, ypač dėl įgyvendinimo teisių. Sistema su registracijos procesu, suprantama, reikštų, kad įmonės turėtų atlikti su šiuo procesu susijusius administracinius veiksmus (pildyti paraišką, reikšti prieštaravimą, galbūt mokėti rinkliavą ir kt.). Taip susidarytų tam tikrų administracinių išlaidų. Papildomų išlaidų taip pat atsirastų vykdant tolesnę suteiktos GN vadybą, pavyzdžiui, vykdymo užtikrinimą ir bylinėjimąsi.

5.1 Nacionalinės administracijos vaidmuo ES registracijos sistemoje

Sutarus dėl registracijos sistemos, kiltų klausimų dėl registracijos proceso sukūrimo. GN registracijos paraiškas reikės išanalizuoti pagal atitinkamas vietos aplinkybes, įskaitant žinias apie vietinių žaliavų ypatybes, vietos tradicijas ir kt. Pavesti šias užduotis tikrai vienai centrinei ES įstaigai gali būti keblu. Tačiau, jei spręsti, kaip nagrinėti apsaugos suteikimo sąlygas, būtų palikta vietos ekspertams, kyla grėsmė, kad formuosis skirtinga vietinė praktika. Visai tai gali neigiamai paveikti bendrą sistemos darną ir patikimumą.

Žemės ūkio produktų atveju ši problema išspręsta dviejų žingsnių sistema, kai centrinė institucija paveda šį analizės aspektą nacionalinės administracijos įstaigoms, kurios yra arčiausiai konkrečios geografinės aplinkos ir žmoniškųjų veiksmų. Taikant šį modelį, būtų aiškiai atskirti bendri visoje ES galiojantys kriterijai, kuriuos turėtų patikrinti centrinė institucija, ir vietos ypatumai, kuriuos labiau turėtų tikrinti vietinės įstaigos.

5.2 ES registro administravimas

Žemės ūkio produktų atveju visos ES GN registrą dabar tvarko Europos Komisija. Tokio tipo ne žemės ūkio GN registras būtų valdomas panašiai arba deleguojamas naujai ar egzistuojančiai ES agentūrai.

Klausimai:

29. Jei reikėtų sukurti naują sistemą, ar manote, kad ne žemės ūkio GN apsaugoti reikalingas registracijos procesas?
30. Ar manote, kad galimos GN registracijos sistemos išlaidos nusvertų sistemos be registracijos išlaidas?
31. Ar manote, kad registracijos procesui reikalingas nacionalinis elementas, pavyzdžiui, tikrinimas, ar tenkinamos produkto specifikacijos ir laikomasi atitinkamos geografinės teritorijos, kokybės, reputacijos ir kt.?

5.3 Proceso sudėtis

5.3.1 Pareiškėjai

Jei būtų įdiegtas GN registravimo ES lygmeniu procesas, pirmiausia reikėtų nustatyti, kas galėtų teikti paraišką dėl apsaugos.

Dabartinėje žemės ūkio europinio lygmens GN sistemoje paraiškas registruoti GN pavadinimą, susijusį su teritorijomis ES arba už jos ribų, paprastai gali pateikti gamintojų grupė (išimties atveju – vienintelis gamintojas). Priežastį, kurios pateiktą skirtingą modelį ne žemės ūkio produktams, nėra.

Tačiau tyrimo rezultatai rodo, kad kai kuriose valstybėse narėse GN apsaugos paraišką gali pateikti prekybos rūmai, vietos bendruomenės, valstybinės įstaigos ar vartotojų asociacijos⁴⁸. Vartotojų asociacijoms ir valstybinėms įstaigoms leidus siekti GN apsaugos, gali būti sustiprintas produkto specifikacijų kokybės aspektas. Tačiau gamintojai turi ir toliau tiesiogiai dalyvauti nustatant taisykles, kurios bus taikomos jų gamybos procesui⁴⁹.

Klausimai:

32. Jei sukuriama nauja sistema, ar teikti paraiškas dėl ne žemės ūkio produktų registravimo turėtų būti leista tik gamintojams ir jų asociacijoms, ar teikti paraiškas galėtų ir kitos organizacijos? Jei taip, tai kokios?
33. Ar teikti paraiškas reikėtų leisti pavieniams gamintojams?

5.3.2 Prieštaravimas registruoti GN

Norint, kad sistema būtų patikima ir teisiškai aiški, atrodo, kad svarbu leisti suinteresuotosioms šalims teikti prieštaravimą dėl ženklo registravimo geografinė nuoroda. Prieštaravimo procesu pirmiausiai būtų galima siekti užtikrinti, kad GN ženklas atitiktų reikalaujamas sąlygas, pavyzdžiui, kad tai nėra bendrinis pavadinimas, ir kad siekiama apsauga netrukdytų naudotis pirmiau turėtomis teisėmis, pavyzdžiui, homoniminėmis geografinėmis nuorodomis ir prekės ženklais. ES žemės ūkio teisės aktuose reikšti prieštaravimą šiuo metu leidžiama valstybei narei arba trečiosios šalies institucijai ar bet kuriam teisėtą interesą turinčiam ir trečiojoje šalyje arba valstybėje narėje, kuri nėra šalis, iš kurios gauta GN paraiška, įsisteigusiam arba reziduojančiam fiziniam arba juridiniam asmeniui⁵⁰.

Klausimas:

34. Jei turėtų būti sukurta nauja sistema, ar pritartumėte, kad joje būtų numatyta prieštaravimų teikimo tvarka ir kad ja galėtų naudotis tokio paties tipo suinteresuotosios šalys, kaip ir taikant žemės ūkio GN taisykles?

⁴⁸ Tyrimas, p. 302.

⁴⁹ *Ibid*, p. 303.

⁵⁰ Reglamento (ES) Nr. 1151/2012 dėl žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemų 5 straipsnio 1 dalis.

5.3.3 Rinkliavos

Visame pasaulyje už prekės ženklų ir patentų registravimą paprastai imama rinkliava ir, kaip nurodyta tyrime, rinkliavas už GN registravimą ima devynių šalių institucijos⁵¹ (įstojus Kroatijai, jau dešimt). Rinkliavos gali padėti padengti GN registravimo vadybos sąnaudas ir padeda pasiekti, kad registracijos paraiškos sietųsi tik su rimtais ir solidžiais verslo projektais. Kita vertus, rinkliavos gali atgrasyti nuo sistemos naudojimo, ypač mažų gamintojų grupes. GN registravimas ES lygmeniu žemės ūkio sektoriuje šiuo metu yra nemokamas⁵².

Klausimai:

35. Ar už ne žemės ūkio produktų GN apsaugą registruojant turėtų būti imama rinkliava?
36. Kokio lygio registracijos rinkliavą laikytumėte teisinga?

6. Apsaugos mastas

6.1 Suteikiamos apsaugos lygis

Norint sulaukti siekiamų rezultatų, suteikiama teisinė apsauga turi užtikrinti tinkamą apsaugą nuo įvairių elgesio ar praktikos formų, kurios gali būti žalingos GN turėtojui ir vartotojams. Tačiau tokia apsauga neturi būti nepagrįsta kliūtimi konkurencijai vidaus rinkoje.

TRIPS numatyta dviejų tipų apsauga: bendro pobūdžio schema, kuria nustatomi mažiausi apsaugos standartai visų tipų produktams (22 straipsnis) ir specifinė schema (tik vynams ir spiritiniams gėrimams), kuria nustatoma aukštesnio lygio apsauga (23 straipsnis).

Į TRIPS 22 straipsnį įtrauktas bendras įpareigojimas PPO nariams suteikti apsaugą nuo klaidinančio GN naudojimo ir nuo naudojimo, kuris yra nesąžiningos konkurencijos veiksmas. ES jau užtikrino daug didesnę žemės ūkio geografinių nuorodų apsaugos lygį. Todėl, jei ketintume kurti naują sistemą, gali būti sunku pateisinti skirtingą požiūrį į ne žemės ūkio produktus. Toks sprendimas galėtų turėti neigiamą poveikį ES strategijai, kuria siekiama užtikrinti aukštesnius ES geografinių nuorodų apsaugos lygius trečiosiose šalyse.

Tačiau TRIPS 23 straipsnyje numatoma kur kas didesnė apsauga: PPO narės įpareigojamos užkirsti kelią naudoti geografinę nuorodą žymėti vynams arba spiritiniams gėrimams, kurių kilmės vieta nėra geografinėje nuorodoje nurodyta vieta, net jeigu tikroji prekių kilmė yra nurodyta arba geografinė nuoroda yra išversta į kitą kalbą arba lydimas tokių žodžių kaip „rūšies“, „tipo“, „stiliaus“, „imitacija“. Vyno ir spiritinių gėrimų geografinės nuorodos turi būti apsaugotos net jei dėl klaidinančio naudojimo visuomenė nebūtų suklaidinta.

Tokia padidinta apsauga būtų labai naudinga ne žemės ūkio GN pažymėtų produktų gamintojams. Jiems taip pat būtų naudinga, jei būtų apsaugotas į visas oficialiąsias kalbas išverstas pavadinimas arba pavadinimas su tokiais žodžiais kaip „tipo“ ir „rūšies“. Vis dėlto rizika, kad daugės ginčų tarp gamintojų, padidėtų, nes gali kilti konfliktų ne tik dėl GN pavadinimo naudojimo, bet ir dėl jo vertimo naudojimo bei naudojimo tam tikrose frazėse.

⁵¹Žr. tyrimo I priedą.

⁵² Žemės ūkio produktų ir maisto produktų atveju valstybėms narėms suteikta galimybė imti rinkliavą, kad jos galėtų padengti sistemos vadybos išlaidas, kurias patiria savo lygmeniu (Reglamento (ES) Nr. 1151/2012 47 straipsnis).

Klausimai:

37. Kokios taikymo srities apsauga turėtų būti taikoma Europos Sąjungoje ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodoms?
38. Ar ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsauga turėtų atitikti apsaugos priemones, kurios ES lygmeniu jau taikomos žemės ūkio geografinėms nuorodoms? Jei taip, koks to atitikimo laipsnis?

6.2 Stebėjimas ir GN teisių gynimas

Teisiniu pobūdžiu GN yra specialios intelektinės nuosavybės teisės, t. y. jos nėra visų pirma individuali asmeninė nuosavybė, bet priklauso visai bendruomenei gamintojų, kurie atitinka iš anksto apibrėžtą produkto specifikaciją rinkinį ir turi ryšį su geografine vieta. Jos taip pat gali įkūnyti tam tikras vertybes, kurios yra svarbios visai bendruomenei, pavyzdžiui, vietos tradicijas ir kultūros paveldą. Dėl šios priežasties valstybės institucijos dažnai remia vietinius geografinėmis nuorodomis žymimų produktų gamintojus, stebėdamos, kaip naudojamos jų teisės, ir jas gindamos. ES, pavyzdžiui, nustatė *ex officio* žemės ūkio geografinių nuorodų apsaugą: valdžios institucijos yra atsakingos už tai, kad būtų įdiegta sistema, skirta patikrinti, ar laikomasi teisių reikalavimų, ir užtikrinti, kad sistema veiktų sklandžiai. Vis dėlto, nustačius panašią ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsaugos sistemą, viešosioms institucijoms atsirastų papildomi įpareigojimų ir susidarytų išlaidų.

Klausimas:

39. Ar Jums priimtinesnė ne žemės ūkio produktų GN teisių naudojimui stebėti ir jų gynimui užtikrinti skirta sistema, kuri yra tik privati? Viešoji? Jungianti viešąjį ir privatųjį sektorius? Paašškinkite išsamiau, atsižvelgdami, jei įmanoma, į teisėms apginti skirtą bylinėjimosi efektyvumą ir išlaidas.

6.3 Ne žemės ūkio produktų GN apsaugos trukmė

Tam tikrų intelektinės nuosavybės teisių, pvz., patentų ir pramoninio dizaino, atveju visuomenei nebūtų naudinga labai ilgai išlaikyti monopolį. Todėl jų teisinė apsauga yra ribotos trukmės. Tačiau tai netinka prekės ženklų ir geografinių nuorodų, kuriomis saugomi tam tikri pavadinimai, atveju. Įregistruotas Bendrijos prekės ženklas, pavyzdžiui, galioja dešimt metų nuo paraiškos pateikimo dienos ir gali būti atnaujinamas dešimties metų laikotarpiui neribotą kartų skaičių. Bendra žemės ūkio produktų geografinė nuoroda (jos tikslas – apsaugoti regiono ar vietos paveldą, tradicijas ir praktinę patirtį) yra saugoma neribotą laiką ir jos nebūtina pratęsti. Dauguma valstybių narių, kurios sukūrė *sui generis* ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsaugos sistemą, taip pat užtikrina neriboto laiko apsaugą, kurios nebūtina pratęsti.

Klausimas:

40. Ar, Jūsų nuomone, ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsauga turėtų būti neriboto laikotarpio, ar riboto, su galimybe pratęsti jos taikymą? Jei, Jūsų nuomone, ji turi galioti ribotai, kiek turi trukti apsaugos laikotarpis?

7. Po registracijos

7.1 Apsaugos panaikinimas

Gali būti aplinkybių, kurioms susiklosčius suteikta apsauga turėtų būti panaikinta, net jei GN apsauga buvo suteikta neribotam laikotarpiui arba jei nustatytas laikotarpis dar nesibaigė. Taip galėtų būti tuo atveju, pavyzdžiui, (kaip žemės ūkio geografinės nuorodos atveju) jei produktai neatitinka atitinkamoje specifikacijoje nustatytų sąlygų arba jei ilgą laiką rinkai neteikiamas joks GN pažymėtas produktas⁵³. Panaikinimo procesą galėtų administruoti už registraciją atsakinga įstaiga arba tiesiogiai teismas. Šis procesas reikėtų papildomą kontrolės lygmenį ir padėtų didinti bendrą galimos sistemos patikimumą. Tačiau jis gali sukelti neaiškumų teisių turėtojams ir padidinti už procesą atsakingos įstaigos išlaidas.

Klausimai:

41. Ar sutinkate, kad po registracijos turėtų būti įmanoma panaikinti geografinę nuorodą?
42. Kam turėtų būti leidžiama teikti paraišką dėl GN panaikinimo?
43. Jei naujoji sistema būtų sukurta, ar sutiktumėte su tuo, kad reikėtų numatyti panaikinimo procesą su tomis pačiomis sąlygomis, kaip ir žemės ūkio geografinių nuorodų atveju?

7.2 Galimas GN ir prekės ženklų konfliktas

Siekiant išvengti teisinio netikrumo ir painiavos, susijusios su pavadinimais, kurie tarpusavyje konfliktuoja, reikėtų aiškiai apibrėžti santykį tarp galimos ne žemės ūkio produktų GN sistemos ir prekės ženklų teisės.

Pagal bendrąjį intelektinės nuosavybės teisės principą, taikomą prekės ženklu, pramoniniam dizainui, patentams ir kt., galioja pirmumo teisė (t. y. „kas pirmesnis, to ir teisė“ principas). Taikant šį principą santykiams tarp prekių ženklų ir ne žemės ūkio produktų geografinėms nuorodoms, būtų lengviau supaprastinti visą sistemą.

Bendroje žemės ūkio produktų GN sistemoje yra specialių nuostatų dėl geografinių nuorodų ir prekės ženklų santykio. Tai:

- a) jei prekės ženklas jau anksčiau turėjo reputaciją, geografinė nuoroda gali būti neregistruojama, jeigu įregistravus GN vartotojai galėtų būti suklaidinti dėl tikrosios produkto tapatybės;
- b) jei prekės ženklo padėtis ne tokia, kaip aprašyta, ir jei dėl jo pateikta registracijos paraiška, arba jeigu jis registruotas, arba įgytas sąžiningai jį naudojant iki GN registravimo ES

⁵³ Reglamento (ES) Nr. 1151/2012 54 straipsnis.

lygmeniu paraiškos pateikimo, tas prekės ženklas turėtų būti naudojamas kartu su registruotąja GN;

c) GN registravimas turėtų užkirsti kelią registruoti prekės ženklą, dėl kurio paraiška pateikta vėliau nei GN, jei leidimas registruoti konfliktuotų su geografiniui nuorodai teikiama apsauga. Tokiu atveju nacionalinės arba europinės prekės ženklų tarnybos turėtų *ex officio* atsisakyti registruoti prekės ženklą.

Siekiant užtikrinti aiškumą ir nuoseklumą ES lygmeniu, būtų galima teigti, kad tos pačios taisyklės turėtų būti taikomos ir ne žemės ūkio produktų GN apsaugai.

Klausimai:

44. Ar manote, kad geografinėms nuorodoms ir prekės ženkluams turėtų būti be išlygų taikoma pirmumo teisė – principas „kas pirmasis, to ir teisė“?

45. Ar tam tikromis aplinkybėmis geografinėms nuorodoms teiktina pirmenybė prieš prekės ženklus? Prašom savo poziciją paaiškinti.

Išvada

Visos suinteresuotosios šalys kviečiamos pateikti pastabas dėl šioje žaliojoje knygoje iškeltų problemų ir atsakyti į konkrečius joje pateiktus klausimus. Atsakymai turėtų būti nusiųsti el. paštu toliau nurodytu adresu ir pasiekti Komisiją iki 2014 m. spalio 28 d.: MARKT-CONSULTATION-GIs@ec.europa.eu.

Gauti atsakymai bus paskelbti Vidaus rinkos ir paslaugų generalinio direktorato svetainėje, nebent paprašysite to nedaryti. Svarbu perskaityti prie šio konsultacinio dokumento pridėtamą pareiškimą apie privatumo apsaugą, kuriame pateikiama informacija apie tai, kaip bus tvarkomi Jūsų asmens duomenys ir panaudojamos nuomonės.